

A FÉNY SZÁZADÁNAK ÜZENETE

Aranka György portréja

Száznyolcvan esztendővel ezelőtt látott napvilágot Aranka György híres röpirata: *Egy Erdélyi Magyar Nyelvmívelő Társaság felállításáról való Rajzolat az haza felséges rendeihez*. A röpirat Kolozsvárt jelent meg 1791. január 2-i dátummal. Ugyancsak 1791-ben Aranka György még két röpiratot adott ki. Az egyik címe: *Erdélyi Magyar Nyelvmívelő Társaság. A Magyar Nyelvmívelő Társaságról újabb elmélkedés* (1791. augusztus 1-i jelzéssel), a másiké (hónap és nap jelölése nélkül, de a könyvnyomtató Hochmeister Márton nevét feltüntetve): *Az erdélyi kézírásban lévő történetírók kiadására felállítandó társaságnak Rajzolatja. A három nemzetbéli méltóságos főrendekhez*. Mindhárom mű Aranka és az erdélyi magyar felvilágosítók közös törekvését tükrözte: intézményes kereteket biztosítani az anyanyelv művelésének és a nemzeti nyelvű tudomány felvirágoztatásának. A három röpirat két társaság létrehozása érdekében íródott: egyik a Nyelvmívelő, a másik a Kézirat-

kiadó Társaság. A kettő egymáshoz való viszonya — modern példával élve — nagyon hasonlított a két világháború közötti *Erdélyi Helikon* és Szépművészeti Céh kapcsolatához, csak hogy a Nyelvmívelő Társaság sokkal szerényebb kiadói program megvalósításával dicsekedhetett. Ennek ellenére a Nyelvmívelő Társaság nyelvművelő és tudományos munkássága, ihlető szerepe, kéziratgyűjtő tevékenysége történeti jelentőségű.

Az Erdélyi Magyar Nyelvmívelő Társaság felállítását sürgető röpiratok létrejövetelét, szellemét, célkitűzéseit nem érthetjük meg, ha nem gondolunk arra, hogy a közép- és kelet-európai népeknél a felvilágosítói törekvések középpontjában a nyelvi harc és a nyelvművelés állott. A nyelvművelő mozgalmak mindenütt és természetesen összefonódtak a polgáriasodást szolgáló törekvésekkel. Ezúttal elég az erdélyi magyar

nyelvmívelőkhöz oly közel álló és hasonló célkitűzésekre utalni. „Az újítások nyitotta távlatokban bizó erdélyi polgári értelmiség jelentősebb városi központokban haladó szellemű művelődési intézmények létesítéséért harcolt — olvassuk az *Erdély történetében*.^{*} Aranka György kezdeményezésére megalakul a nem csupán nyelvi, hanem általános tudományos kérdésekre is kiterjedt érdeklődési körű Erdélyi Magyar Nyelvmívelő Társaság. Hasonló célokat tűzött maga elé az 1795-ben Ion Piuariumolnár kezdeményezte, de csak tervezett »Societate filozofească a neamului romînesc« (A román, nemzet bölcsészeti társasága), valamint a szászok alapította, már előbb létesített olvasókörből kifejlődött »Societas philohistorum Transilvaniae.«^{**} A rokon törekvések eredményeként a Nyelvmívelő Társaság tagjai és lelkes pártolói között ott találjuk többek között a román Ion Piuariumolnárt és a szász Hochmeister Mártont. Az Erdélyi Magyar Nyelvmívelő Társaság célkitűzéseiben tehát sajátosan fonódnak össze egyrészt a román és szász, másrészt a hasonló célú magyar törekvések.

A Nyelvmívelő Társaság és az azt előkészítő röpiratok, felvilágosítói törekvések történetével többen foglalkoztak (Jakab Elek, Rubinyi Mózes, Perényi József); legutóbb e tanulmány írója jelentette meg, hosszabb bevezető tanulmánnyal, a társaság iratait^{**}. A Nyelvmívelő Társaság munkásságának nyelvi vonatkozásaival foglalkozó munkák közül kiemelkedik Benkő Loránd úttörő nagy műve.^{***}

A Nyelvmívelő Társaság felállításáért vívott harc megértéséhez azonban nemcsak az 1791-ben megjelent röpiratok ismerete szükséges, hanem az ezzel a kérdéssel foglalkozó korabeli nyomtatott és kéziratos anyag alapos áttanulmányozása is. Így érthetjük meg, hogy Aranka röpiratai nemcsak Bessenyeinek egy egész korszak felvilágosítói eszméit összegező műveiből ihletődtek, hanem a sajátos erdélyi lehetőségeket és szükség-

^{*} *Erdély története I.*; Szerzők: Constantin Daicoviciu, Ștefan Pascu, Tiberiu Moraru, Victor Chereșteșiu, Imreh István, Alexandru Neamțu. A Román Népköztársaság Akadémiájának kiadója. Bukarest, 1964. 285—286.

^{**} Jancsó Elemér: *Az Erdélyi Magyar Nyelvmívelő Társaság iratai. Akadémiai Könyvkiadó. Bukarest, 1955.* A szövegek sajtó alá rendezésénél közreműködött: Fodor Ernő, Kelemen Béla, Nagy Jenő és Vigh Károly. Mindhárom röpirat teljes szövegét könyvemben közöltem. Tanulmányomban ebből idézek.

^{***} Benkő Loránd: *A magyar írásbeliség a felvilágosodás korának első szakaszában.* Budapest, 1960.

leteket is tekintetbe vették. Ez egyik magyarázata annak, hogy míg a hasonló tudóstársasági törekvések elbuktak, Aranka röpiratai nyomán — éppen mert a haladás járható útját felismerte — a tudós társaság létrejöhethetett, és 1793-tól 1806-ig — ha nagy nehézségek között is — eredményes tevékenységet fejtett ki.

A Nyelvmívelő Társaság létesítését Aranka azért tartja elsősorban szükségesnek, hogy a magyar nyelvet annak megromlásától megóvják. Az idegen, főleg német hatás odáig terjedt — írja —, hogy „az igaz magyar szólás formáit elrontván, azokat német rámára vonták: legalább német hangot, akcentust adtanak néki. Sőt ez a hagymáz a mi időnkben annyira harapózott volt, hogy akiktől kitölt, gyermekeinket is németül vagy franciául tanítottuk elsőben szólani, ha magunk nem tudtunk is. Úgyhogy sokan vagynak ma közöttünk, akik magyarul, legalább jól szólani nem tudunk“. Az anyanyelv ismerete, használata és fejlesztése az első ok, amelyért Aranka szükségesnek tartja a Nyelvmívelő Társaság felállítását. Érvei más része természetesen a maga korában is vitatott volt, és már korán, Kazinczy lefogása előtt tőle és másoktól is kemény bírálatban részesült.

„A második ok — olvassuk a röpiratban —, mely a nyelv művelését és az arravaló társaságot szükségessé teszi, a *világosodás*. Nem lehet egy nemzetnek világosodásra jutni semmiképpen, hanem csak a nemzeti nyelv útján. Mit mondhat az ember, ha igazat akar mondani, egyebet, ha nem amit már eddig mások sokszor is megmondottanak ugyan, de mivel mégis vagynak, akik fel nem vették, nem lehet újra is nem mondani: hogy az egyiptomiaktól fogva, kik a világosodás rendében csaknem elsőeknek tartatnak, a hatalmas német nemzetig, mely a legifjabbak közé számláltatik, minden eddig megvilágosodott nemzetek magok világosodásukat, ha nem egészen is, de egyenesen anyai nyelvek művelésének köszönhetik.“ Aranka „idegen világoosságnak“ tartja azok tudományát, akik csak a deák, olasz, francia, német nyelvet és műveltséget ismerik. „A hazára nézve mintegy idegen plánta volt és ma is az, mind a világosodás: nem hazai. Vélek támadott fel és vélek enyészett és enyészik el. Olyan volt, mint mikor a setét kamarába egy lyukacsán eresztetik be a világ: ahová süt a bébocsátott sugár: ott világ van, másutt setétség. Valameddig az igazgató, törvénytevő, s tudományi, tanító, olvasó és író nyelv nem nemzeti, mindaddig egy választó kárpit vagon a nemzetnek közepette felhúzva.“ Arankának e sorai két szempontból is figyelemre méltóak: egyrészt minden nemzet felemelkedését, haladását az anyanyelvű műveltségtől várja, másrészt a nemzetben belül az értelmiség és a nép közötti különbség eltűnését reméli racionalista, humanista hitéből ihletődve.

Ennek a hitnek alapja természetesen a felvilágosodás korának észak-kultusza. Ez jellemezte Aranka művelődéspolitikáját nemcsak 1791-ben, röpiratai kiadásakor, hanem 1795 után is, amikor nem csupán a jakobinus mozgalom fojtódott vérbe, de a francia forradalmat előkészítő felvilágosodás eszméit Európa-szerte is igyekeztek végleg felszámolni. Aranka 1791-es nézeti majd minden vonatkozásban a járható utat kereső reformer elvei voltak. Ezért határozta el magát élesen 1794-ben a jakobinuskoktól, ezért vált lehetségessé a vérmezői tragédia után is nyelvművelő, tudományterjesztő, felvilágosító munkásságának folytatása. Mindennek eszmei alapja megvan röpirataiban. Múzeumok, bibliothékák felállítására

gondol és „a mindenik tudományokhoz tartozó, mintegy műhelybeli technikus szóknak nyelvünkön való” megismertetésére.

Ha a reformeri, az akkor járható út lehetőségeinek szempontjából vizsgáljuk Aranka röpiratait, akkor egészen természetesnek tűnik, hogy átfogó művelődési tervében a nyelvi kérdések foglalják el a központi helyet. Így többek között ezeket olvashatjuk első röpiratában:

„d) Az idegen nyelvek is csalhatatlanul megannyi kapui a világosodásnak. Az anyai nyelv a belső kapuja, ezek a külsők. Hogy azért a külső megvilágosítottabb országoknak állapotját a tudománynak és világosodásnak a nemzet tudhassa, a társaságnak elébb tudnia kell és magyarul közössé tenni. Erre nézve amint a költség fogja engedni, legalább a jobb német és francia tudós újságokat, sőt hónapos írásokat is hozassa s tartsa.

e) Ezekből a tudomány és mesterségbeli idegen új termékeknek, az új könyveknek becsit jórészt megismervén, a legszépít s javát hozassa meg: mindazokból, mind a régibb, úgynevezett *classicus* könyvekből állítson egy jó bibliothékát, és igyekezzék rendre őket szépen és jól magyarra fordítani. Kiváltképpen pedig

f) igyekezzék hazánk és nemzetünk viselt dolgainak íróit — amennyiben lehet mind —, minden válogatás nélkül megszerezni egy külön bibliothékába: ezeknek is egy értelmes lajstromot készíttetni s kiadni: és így őket megismértetni.

g) Ezekből egyenként az eredeti jobb írókat az e) alatt említettekől esmét a szépit fordíttatni szép tiszta folyó beszéddel. Hogy legyen idővel abból egy: *Magyar történetek eredeti íróinak bibliothékája*. Ebből pedig egy szép olvasó bibliothéka a szépnem számára.

h) Igyekezzék a társaság annak is módját találni, hogy ezen a társaságon kívül, kivált abban a helységben, melyben a társaság fészke lésson, de ha lehet idővel más fővebb helyeken is, egy más, úgynevezett *olvasó társaság* állíttassék fel, és annak költségén olvasószoba tartassék, ahol minden hazai és külső jobb újságok és hónapos levelek [folyóiratok], merkurok, journalok, sőt az újabb kézben forgó aprólékos íráscokkak is meglégyenek és olvastathassanak, és amely szobának *thékájából*

i) ha kiknek úgy tetszenék, olvasás végett az olvasókönyvek bizonyos mindennapi fizetésért házaikhoz kiadatnának. Mindezekre nézve pedig

k) hogy a tanulatlanabbak, nevezetesen az ifjak és a szépnem az olvasásban könnyebbíttessenek: a Hübner újabban kiadott *Real Zeitung lexiconja* formájára egy jó magyarázó szótár készíttessék.“

Az Erdélyi Magyar Nyelvmívelő Társaság. A Magyar Nyelvmívelő Társaságról újabb elmélkedés című, fél esztendővel később megjelent Aranka-röpiratban viszont ugyanezek a problémák nemcsak részletesebben szerepelnek, de sok tekintetben átfogóbb, elmélyültebb művelődéspolitikai koncepciót árulnak el. Például a nyelvművelésről így ír:

„b) Lássuk azokat az eszközöket, melyek ennek az első és főtárgynak elérésére szolgálhatnak. Ezek között legelőbb tézsem a jó magyar grammatikát vagy nyelvmestert, és a szükséges, már a rajzolatba kinevezett szótárokat, lexiconokat. A nyelvmester-készítésben a hadi történetek érdemes kiadói példás serkengetések által felébresztetvén, egynéhány jó hazafiai mind a két hazában dolgoznak; rész szerént munkájok készen is vagyon, mint közelebb az érdemes orvos Gyarmathi úr a nemes ország előtt ennek dicséretes példáját adta. A nagyérdemű Ráth Mátyás úr a lexiconot elkészítette, úgy tudom, csak a segedelem híja; reményem, ez is minden órán világot fog látni. Ezek az igen szükséges munkák kijövén, csak az a munka volna mind a grammatikában, mind a lexiconokban hátra, hogy igen szorgalmasan megvizsgáltatván, ha mely részbe még hiányosoknak vagy netalán, kivált Erdélyre nézve, hibásoknak találtatnának, azon részbe a társaság által pótol-

tatnának ki, vagy jobbítatnának is meg. És ez a kettő lehetne a különösebb tárgyak közt a társaságnak első és második tárgya.

c) Mivel pedig az említett eszközök, úm. magyar grammatika és lexicon a hazában lévő más nemzetekre nézve annál inkább megkívántatnak, ha a nyelvet idővel közönségesse akarjuk tenni. Azért elkerülhetetlen szükség volna jó rövid német, örmény, oláh, görög, sőt N[emes] Magyarországra nézve tót—magyar grammatikáskákat készíteni, melyek által a magyar nyelvben segéltethetnének. Sőt kivált szép oláh és görög betűket hozatván a társaság és azokat a könyveket, melyeknek a két Oláhországban keleték vagon, szépen kiadván, ez a jövedelemnek és kereskedésnek egy ága lehetne. Melyben a Nagy Kata bölcs és messzelátó példája, ki a maga birodalmában a Koránt kezdetette nyomtatattani, figyelmetességre és követésre méltó az igazgatás rendiben is. És ezek a *harmadik* tárgya a társaságnak.

d) A nyelvnek közönségesebbé tételére egyenesen szolgálna az is, hogy a hazában mindazokon a helyeken, ahol német úgynevezett normális iskolák voltak, magyar nemzeti iskolák állítatnának fel. *És ez a negyedik tárgy.* De amely tárgynak elrendelése és végbevitelére egyenesebben a tek. rendeket és a főfő igazgatótanácsot illeti.“

A már említett tervek mind valamilyen összefüggésben voltak részint a nyelv fejlesztésével és csinosításával, részint a felvilágosodás általános törekvéseivel. A Nyelvmívelő Társaság céljait ismertető második röpiratból ki kell emelnünk éppen nyelvszépítési elvei miatt Arankának a színházzal kapcsolatos tervjavaslatát. „Az első közönséges tárgyról, a nyelvmívelésről“ szóló rész g) jelzése alatt ezt olvassuk: „Egy magyar játszó színnek felállítását talán legelől kell vala tennem azok között az eszközök között, melyek anyai nyelvünk gyarapítására s közönségesítésére szolgálnak. Bizonyos, hogy legfőbb eszköz. És azért a társaságnak egy különös tárgya, a *hetedik tárgy.* Melynek végbevitele, úgymint egy játszó színnek közönséges kinyitása jóllehet most elsőbb egyenesen a társaság foglalatosságának tárgya nem lehet is, kötelessége leszen, mindazáltal ezt szeme elől el nem vetni, hanem az arra hajlandó személyeket felébresztetni és az igekezőknek minden módokkal, munkálódással is segítségül lenni.“ Ismeretes, hogy Aranka mindent elkövetett a színészekkel kapcsolatos terve megvalósítása érdekében. Nagyrészt kiadatlan levelezésében különösen 1791 és 1793 között a felállítandó játékszín valamenynyire lényeges problémájára (épület, színészek, a színház anyagi, szervezeti kérdései, műsor) gazdag anyagot találunk. Jelentős mértékben Aranka lelkesítő röpiratainak és agitációs tevékenységének köszönhető, hogy 1792. november 11-én Kolozsvárt megkezdhette előadásait — bár egyelőre csak alkalmi színpadon — az első erdélyi színtársulat.

Aranka második nyelvmívelő röpirata II. szakaszában főleg az „esméret terjesztéséről“ ír. Rendkívül érdekes gondolatokat vet fel, melyek mindenikét az ész hatalmába vetett mély hite ihlette. Ilyen például a babonáság és balvélekedések elleni rész:

„a) A *babonáság.* A berlini szép holnapos írásockában láttam egy próbácskáját annak, hogy azon társaságnak egyik tagja megpróbálta a nép között való babonáságokat még felszámolni. Azt tartom, nem rossz szolgálatot tenne hazájának ez a társaság Erdélyben is, ha a parasztok és köznép között lévő babonáságokat bár csak egybeszedné is; annál inkább, ha azokat nevetéssé tudná tenni részenként és apró darabocskákban. Ha ezek a darabocskák magokat kedveltetni tudnák, az olvasó közönséges kezébe jutván, és ezt vagy ennek némely részét megjobbítván, annak a jobbulásnak haszna ezekről majd azokra is kiterjedne, akik életek, az állapotjuk vagy sorsok által attól a szerencsétől megfosztattanak, hogy az élet terheit és viszontagságait a

könyvek olvasása gyönyörűségével változtathassák. Mert a közönség, mind az erkölcsre, mind az igyekezetre a hangot mindenkor a felsőbbektől veszi. *És ez lenne a 18-dik tárgya a társaságnak.*

b) Hasonló akadékok a megrögzött minden időbeli balvélekedések (praejudiciumok) és rossz szokások. Ez igen széles mező, ebbe most kaszámat még belé sem merem vágni. Olyan dolog, melyben hirtelen és erővel semmit sem nyer az ember. Lassú és szorgalmatos igyekezettel és móddal pedig sok hasznot remélhetni. Ebben és az előtte való pontban megpróbálhatja akár mely szép elme magát. És ha a társaság némely tagjai ebben valamit akar próbálni, én eleibe például csak az Esopus [!] Plautus, Horatz [!] Juvenalis, Persius, Cervantes, Fontenelle, Molière, Rabner és Gellert, Addison és több angol nézőíróinak gondolkodása s írása módját tehetem. Hasonló lelket is kívánok nékiek igyekezeteihez! *És ez a 19-dik tárgya.*“

Aranka röpirataiból csupán néhány alapvetően fontos részt idéztünk, elsősorban közvetlenül a nyelvművelésre vonatkozókat, amelyeket a fény századának enciklopédista, racionalista és humanista eszmevilága hatotta át. Rendkívül érdekesek és fontosak a nép műveléséről, felvilágosításáról, a nemzeti ismeretek eszközeiről, a haza ismeretéről és a társaság megszervezéséről írt részek is. Ezekben domborodik ki erőteljesen — bár a kor társadalmi viszonyait tekintve sokszor utopisztikusan — a tervezett tudós társaság demokratikus művelődéspolitikája.

A Nyelvművelő Társaság felállítását célzó röpiratok közül kétségtelenül a második az eszmeileg gazdagabb. Aranka maga is megindokolja, hogy első röpirata után sok tudós társa tanácsát, segítségét vehette igénybe. Aranka 1791-ből megmaradt több mint száz levele bizonyítja legjobban mindhárom felhívása széles körű visszhangját, s egyúttal megmagyarázza az ugyanabban az évben kinyomtatott röpiratok közötti különbséget, azoknak állandó alakulását, eszmei gazdagodását.

Az utókorra gondolva fejezi be Aranka a Nyelvművelő Társaságról írt második röpiratát: „Kevés erőlködés vagy on hátra, és ezennel meg fogjátok örömmel kostolni gondos igyekezeteinknek első és igen kicsiny, de édes zengécskéit. És hálaadással fogják a ti unokáitok töletek venni ezt az ajándékot, melynél szebbet soha atya maradékanak nem hagyhat; és midőn a hír ezen ily ártatlan, de oly nemes és bátor igyekezeteiteknek emlékezetét sebes szárnyain kihirdeti, a szomszéd pallérozottabb nemzeteknek szíveket a ti tiszteletekkel megtöltvén, érdemes neveteket magasztaló dicséretekkel fog ezennel hozzátok visszafordulni.“ A hála valóban nem is maradt el. A legnagyobb kortárs magyar írók és tudósok, köztük Kazinczy Ferenc, Batsányi János, Csokonai Vitéz Mihály, Kármán József, Gyarmathi Sámuel, Benkő József, Bolyai Farkas lelkesedéssel fogadták Aranka törekvéseit, és a társaságot a maguk szerény lehetőségeihez mértén támogatták. De komoly visszhangot keltett Aranka Nyelvművelő Társasága a román és szász felvilágosítók között is. Ion Piuariu-Molnár, Gheorghe Șincai, Hochmeister Márton, Heydendorff Mihály, Eder József Károly és sokan mások vagy tagjai, vagy támogatói voltak annak a társaságnak, amelynek célkitűzéseiben felismerték a román és szász felvilágosodással párhuzamos törekvéseket, eszmei rokonságot.

Bár a Nyelvművelő Társaság rövid életű munkássága csak részben volt eredményes, annál maradandóbb volt a XIX. század hasonló jellegű magyar művelődési mozgalmaira gyakorolt hatása, gondolok elsősorban

Döbrentei Gábor, Bölöni Farkas Sándor és főleg gróf Mikó Imre kulturális programjaira, célkitűzéseire és elért eredményeire. E tekintetben is megtaláljuk a megértést kereső román, magyar és szász művelődéspolitikusok tervei közötti párhuzamosságot.

A XIX. század elején átmenetileg összeomló tudós társasági törekvések éveiben több értékes terv születik meg. Ezek közé tartozik Bolyai Farkas tervezete, hozzánk szóló üzenete: „nagyokat nem lehet álmodnunk [...] Kicsi a kútfő, nincs a Ganges árckaira szükség, nőtten nőhet, maga csinál árkat magának, s még valaha a fényes népek tengereibe szakadhat.“

BORIS CAZACU, **A ROMÁN IRODALMI NYELV KUTATÓJA**

Nemcsak hazai, hanem külföldi viszonylatban is a legkülönbözőbb nézetek alakultak ki az irodalmi nyelv kezdetei körül. Vannak, akik — itthon és külföldön egyaránt — az irodalmi nyelv kialakulását az írásbeliség kezdetétől számítják, sőt akadnak olyan kutatók is, akik az írásbeliség korát megelőző időkig mennek vissza; pontosabban, ezek szerint a még csak a nép ajkán élő népköltészet nyelve már irodalmi nyelv. Ugyanakkor számos nyelvész csak a modern irodalom jelentkezésétől számítja az irodalmi nyelv kezdetét.

E nagy eltérések ellenére a kérdés kutatóinak legnagyobb része megegyezik abban, hogy az irodalmi nyelv létezéséről azóta beszélhetünk, amióta nyelvi norma van. Persze, tudnunk kell, hogy a nyelvi norma eleinte mint az egységes nyelvi kifejezés óhaja jelentkezett, s a nyelvhelyesség kritériumait jóval később foglalták szabályokba. Azt is mondhatnók, hogy az irodalmi nyelv megeremtése és a nyelvhelyességi szabályok kialakulása csaknem együtt haladt a lényegében azonos célhoz: az egységes, helyesen használt irodalmi nyelvhez vezető úton. A román irodalmi nyelv vonatkozásában szépen szemlélteti ezt a múlt század második fele klasszikusainak (gondoljunk itt többek között Alecsandrira, Odobescura) az irodalmi nyelv és a helyesírás érdekében kifejtett munkássága.

E párhuzamosság megtalálható a nyelvtudomány művelőinél is. Sok nyelvész, köztük a mai román nyelvtudomány doyenje, Iorgu Iordan akadémikus, valamint Alexandru Rosetti akadémikus egyaránt foglalkozik az irodalmi nyelv elméleti kérdéseivel és a helyesírás problémáival. E nyelvészek közé sorolhatjuk Dimitrie Macrea, Ion Coteanu, Boris Cazacu bucurești-i professzorokat (ez utóbbiak Románia Szocialista Köztársaság Akadémiája fővárosi nyelvészeti intézetének, illetve fonetikai és nyelvjáráskutatási központjának igazgatói), és Gavril Istrate iași-i egyetemi tanárt, hogy csak a legnevezetesebbeket említsük.

A *Korunk* e száma elsősorban a nyelvművelés kérdéseinek van szánva, és írásos vetülete annak az írástudói felelősségnek, amellyel ez év őszén — e szám megjelenésével körülbelül egyidőben — a Filológiai Társaság rendezésében sorra kerülő magyar nyelvművelő konferencia résztvevői Nagyenyeden összeülnek.

A Filológiai Társaság jelenlegi elnöke, Boris Cazacu, a bucurești-i egyetem román nyelvtörténeti tanszékének vezető professzora, Románia Szocialista Köztársaság Akadémiájának levelező tagja sokoldalú nyelvtudományi tevékenységet folytat. Neve a nyelvjáráskutatásban a legismertebbek közé tartozik. Ez érthető, hiszen egyike azoknak, akik Emil Petrovici mellett az új román tájnyelvi atlaszok (*Noul Atlas lingvistic român, pe regiuni*) gyűjtőmunkájának elindítását sürgették. Roppant tevékeny, a félmunkát nem szerető tudós. Nem véletlen tehát, hogy az új román nyelvatlasz első kötetének, az olteni nyelvjárást tükröző műnek anyagát az ő vezetése alatt gyűjtötte és